

PROGNOZA LUDNOŚCI REZYDUJĄCEJ¹ DLA POLSKI NA LATA 2015 - 2050

Główny Urząd Statystyczny przedstawia wyniki prognozy ludności rezydującej dla Polski ogółem na lata 2015-2050. Prezentowana prognoza przyjmuje jako punkt wyjścia stan ludności rezydującej w dniu 31 grudnia 2014 r.² Wyniki uwzględniają **zarejestrowane migracje długookresowe**, zarówno te definitywne (na pobyt stały), jak i czasowe (na okres co najmniej 12 miesięcy). Przedstawione w tablicach dane dotyczące 2014 r. są danymi rzeczywistymi.

Prace analityczne poprzedzające sporządzenie prognozy ludności rezydującej koncentrowały się na określeniu skali różnic występujących w zakresie wielkości podstawowych współczynników demograficznych dla ludności dawniej nazywanej faktyczną, a tymi samymi współczynnikami dla ludności rezydującej. Ponadto istotnym było porównanie trendów występujących w ciągu ostatnich lat w zakresie zachowań demograficznych ludności rezydującej do zjawisk obserwowanych w uprzednio stosowanej kategorii ludności. Podstawę analiz stanowiły zbiory danych jednostkowych z urodzeń i zgonów dla lat 2010-2014, zaś dla migracji zagranicznych – dane pozyskane z rejestru PESEL. Zadanie było szczególnie trudne w przypadku zdarzeń (zgon lub urodzenie dziecka) dotyczących cudzoziemców nie posiadających karty stałego pobytu w Polsce, ponieważ ani karta zgonu, ani karta urodzenia nie zawierały informacji o okresie przebywania w Polsce. Stąd – na podstawie zarejestrowanych w urzędach stanu cywilnego takich zdarzeń – nie można było stwierdzić czy dotyczą rezydentów, czy też nie. Zostały one zatem potraktowane jako pewnego rodzaju wielkości maksymalne w danym obszarze zdarzeń.

Urodzenia

Wstępna analiza współczynników dzietności oraz płodności według pojedynczych roczników wieku dla ludności rezydującej wykazała, że są one nieco wyższe prawie we wszystkich rocznikach wieku (poza kilkoma najstarszymi rocznikami) niż wartości odpowiednich

¹ Kategoria stanu ludności opracowywana na potrzeby statystyk międzynarodowych. Ludność rezydująca to ogół osób mieszkających/przebywających na danym terenie przez okres co najmniej 12 miesięcy.

² Rezydenci (ludność rezydująca) <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/rezydenci-ludnosc-rezydujaca,19,1.html>

współczynników obliczonych dla ludności – dawniej nazywanej faktyczną (tj. według definicji krajowej). Jak łatwo przewidzieć największe różnice – ok. 3% – występują dla roczników o najwyższej intensywności rodzenia 25-35 lat, które ponadto charakteryzują się wysoką mobilnością. Współczynnik dzietności ogólnej jest o ok. 0,03 wyższy dla kategorii ludności rezydującej.

Prognoza ludności rezydującej dla Polski na lata 2015-2050 została opracowana w oparciu o zmodyfikowane założenia prognozy ludności z 2014 r. Modyfikacje dotyczyły wartości wejściowej współczynnika dzietności oraz struktury wejściowych współczynników płodności według wieku i uwzględniały różnice między wartościami z prognozy z 2014 r., a wyliczonymi dla ludności rezydującej.

Zgodnie z założeniami prognozy ludności na lata 2014-2050 (opublikowanej w 2014 r.)³ w pierwszym okresie prognozy przewidywano niewielki spadek współczynnika dzietności do 2018 r. Monitoring tejże prognozy⁴ wskazuje, że prognozowana na 2014 r. liczba urodzeń była niższa od rzeczywistej o 3,9%, tj. 14,7 tys. W założeniach dzietności do prognozy ludności rezydującej przyjęto, że wartości współczynnika dzietności będą stopniowo wzrastały w całym prognozowanym okresie. Nie ma bowiem podstaw teoretycznych do wprowadzenia zasadniczych zmian.

W prognozie ludności rezydującej nie zastosowano odrębnych współczynników dla ludności napływającej. Spodziewane urodzenia wynikające z napływów będą się mieściły w przedziale 600 – 1200 noworodków rocznie.

Zgony

Analiza danych dot. zgonów pozwala przypuszczać, że zgony cudzoziemców w Polsce nie będą miały znaczącego wpływu na przewidywany poziom umieralności w Polsce. W latach 2010- 2014 odsetek liczby zgonów cudzoziemców nie przekraczał bowiem 0,2% ogólnej liczby zgonów w Polsce.

W związku z powyższym prognoza umieralności została opracowana zgodnie ze scenariuszem przyjętym do prognozy ludności na lata 2014-2050 (2014 r.), który zakładał utrzymywanie się na niezmiennym poziomie – przez cały okres prognozy – dystansu Polski w stosunku do rozwiniętych krajów europejskich. Zaktualizowano wyjściowe parametry danymi za 2014 r. i dokonano odpowiedniej korekty prawdopodobieństw przeżycia.

³<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-na-lata-2014-2050-opracowana-2014-r-,1.5.htm>

⁴ <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/monitoring-wynikow-prognozy-ludnosc-polski-dla-2014-r-,7.1.html>

Migracje

Dane o imigracji zawierają przewidywane w kolejnych latach wielkości strumienia imigracji długookresowych, tj. imigracje na pobyt stały oraz imigracje na pobyt czasowy z zamiarem przebywania w Polsce przez okres co najmniej 12 miesięcy.

Założono, że liczba imigracji będzie rosła, przy czym wzrost ten będzie silniejszy w początkowych latach prognozowanego okresu. Na skutek sytuacji politycznej i gospodarczej na Ukrainie w najbliższych latach spodziewany jest wzrost liczby przyjazdów z tego kraju. Nowa ustawa o cudzoziemcach, która weszła w życie 1 maja 2014 r. wprowadziła kilka ułatwień w uzyskaniu przez cudzoziemca zezwolenia na pobyt czasowy. Do najważniejszych należą: wprowadzenie jednolitego zezwolenia na pobyt i pracę, uzyskiwanego w ramach jednej procedury, wydłużenie z dwóch do trzech lat okresu, na jaki cudzoziemcowi można udzielić zezwolenia na pobyt czasowy, umożliwienie cudzoziemcom studiującym w Polsce otrzymania zezwolenia na pobyt czasowy na okres 15 miesięcy, umożliwienie zagranicznym absolwentom polskich uczelni otrzymanie zezwolenia na pobyt i poszukiwanie pracy przez 12 miesięcy. Wspomniana ustawa wprowadziła również ułatwienia dla posiadaczy Karty Polaka chcących osiedlić się w Polsce oraz uzyskać obywatelstwo polskie. W 2015 r. został podpisany przez Ministra NiSW Program Umiejdzynarodowienia Szkolnictwa Wyższego, którego jednym z celów szczegółowych jest zbudowanie wysokiej jakości – atrakcyjnych dla cudzoziemców – programów studiów I, II i III stopnia.

Zakłada się, że opisane powyżej działania przyczynią się do zwiększenia napływu cudzoziemców do Polski. W strumieniach imigracyjnych uwzględniono również osoby poszukujące ochrony międzynarodowej w naszym kraju, w tym napływ wynikający z deklaracji przyjęcia uchodźców w 2016 r. Dodatkowo założono, że przewidywany wzrost gospodarczy Polski będzie sprzyjał powrotowi części Polaków, którzy w ostatnich latach stali się rezydentami innych krajów.

Strukturę płci i wieku imigrantów przyjęto na podstawie obserwacji imigracji rejestrowanych z lat 2011-2014.

Dane o emigracji zawierają przewidywane w kolejnych latach wielkości strumienia emigracji długookresowych, tj. emigracje rezydentów Polski na pobyt stały oraz na pobyt czasowy z zamiarem przebywania za granicą przez okres co najmniej 12 miesięcy. Założono, że wraz ze zmianami struktury wieku ludności rezydującej w Polsce potencjał emigracyjny kraju będzie się zmniejszał. Założono stałe współczynniki intensywności wyjazdów osób z poszczególnych roczników wieku (wyznaczone jako średnie z ostatnich lat). Na skutek zmniejszania się liczebności roczników najbardziej mobilnych emigracja będzie stopniowo maleć.

W rezultacie Polska będzie się stawać krajem imigracyjnym, tzn. będzie występować przewaga liczby przyjazdów/powrotów do Polski nad liczbą wyjazdów z Polski.

Należy jeszcze raz podkreślić, że w prognozie **uwzględniono liczby długookresowych migracji rejestrowanych** – zgodnie z metodologią ustalania stanów i struktury ludności rezydującej, wykorzystującej jako element bilansu migracje zarejestrowane.⁵ Za punkt wyjścia przyjęto liczby faktów migracji zarejestrowane w 2014 r.

Wybrane wyniki prognozy ludności rezydującej

W 2050 r. liczba ludności rezydującej Polski wyniesie 34 mln 856 tys. W porównaniu do stanu w roku bazowym 2014 oznacza to zmniejszenie liczby ludności o 3,15 miliona tj. o 8,3%. Oprócz ujemnego przyrostu naturalnego, będziemy obserwować dalsze niekorzystne z zmiany w strukturze ludności według wieku oraz zmniejszanie się liczebności kobiet w wieku rozrodczym. Osoby w wieku 65 lat i więcej będą stanowiły 31,5% populacji, a ich liczba wzrośnie o 5,1 miliona w porównaniu do 2014 r. Z kolei kobiety w wieku rozrodczym w 2050 r. w będą stanowiły jedynie 67% stanu z roku wejściowego.

Zmiany stanów ludności, urodzenia, zgony, przyrost naturalny

Zgodnie z wynikami prognozy – w perspektywie do 2050 r. - liczba ludności rezydującej w Polsce będzie się systematycznie zmniejszać. W pierwszym pięcioletnim okresie – do 2020 r. przewiduje się spadek o prawie 79 tys. osób, jednak znaczące zmiany rozpoczną się po 2020 roku. W ciągu następnych 5 lat – do 2025 r. – liczba ludności zmniejszy się o 247 tys., zaś w kolejnych okresach będziemy obserwować znaczne przyśpieszenie tempa zmian. Po 2030 r. każde pięciolecie prognozowanego okresu, zaznaczy się spadkiem liczebności populacji o ponad 500 tys. Najwyższe ubytki są spodziewane w latach 2035-2045. W okresie tych 10 lat populacja Polski skurczy się o 1,24 mln.

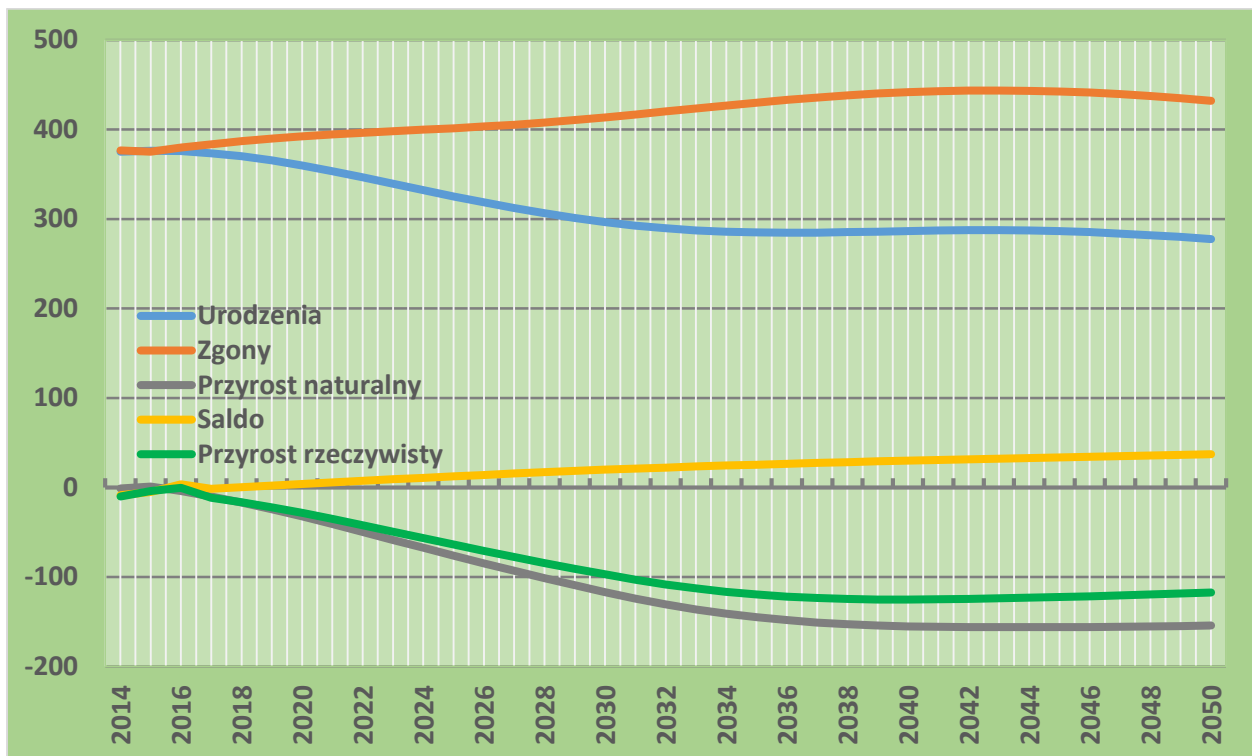
Przedstawione ubytki populacji w latach 2015-2050 wynikają z prognozowanych zmian w intensywności urodzeń i zgonów oraz migracji ludności. Wyniki prognozy wskazują na utrzymywanie się ujemnego przyrostu naturalnego (różnica między liczbą urodzeń i zgonów) do końca horyzontu prognozy. Po 2036 r. nadwyżka zgonów nad urodzeniami ustabilizuje się na poziomie 150-156 tys. rocznie.

Liczba urodzeń jest wypadkową intensywności urodzeń poszczególnych roczników kobiet oraz ich liczby. Przewidywane niekorzystne zmiany zarówno liczby jak i struktury wieku kobiet w wieku rozrodczym spowodują, iż mimo założonego wzrostu natężenia urodzeń liczba

⁵ Metodologia taka jest uwarunkowana m.in. koniecznością ustalania stanów ludności dla najmniejszych jednostek podziału administracyjnego kraju.

nowonarodzonych dzieci będzie malała począwszy od 2016 r. W 2050 r. spodziewane jest 277,6 tys. urodzeń., a zatem o około 24% mniej niż w wyjściowym roku prognozy.

Wyk. 1. Przyrost naturalny i rzeczywisty; urodzenia, zgony, saldo migracji 2014 - 2050

W perspektywie najbliższych dwudziestu kilku lat z uwagi na gwałtowny proces starzenia się ludności wyrażony m.in. wzrostem udziału osób w zaawansowanym wieku można spodziewać się znacznego wzrostu liczby zgonów. Przewiduje się, że liczba zgonów będzie rosła stopniowo do 2043 r. gdy osiągnie maksymalny poziom około 444 tys., zaś potem nastąpi niewielki spadek – ostatecznie w 2050 r. liczba zgonów wyniesie 432 tys., a więc o ponad 55 tys. więcej, niż w 2014 r.

Mediana wieku

Jako miarę zaawansowania procesu starzenia ludności często wykorzystuje się medianę (wiek środkowy) tj. taki wiek, którego jedna połowa populacji jeszcze nie osiągnęła, zaś druga już ukończyła.

Przewiduje się, że w 2050 r. wiek środkowy wzrośnie do 48,8 lat dla mężczyzn i do 53,7 lat dla kobiet, co oznacza w skali kraju wzrost o odpowiednio 10,9 i 12,3 lat. Tempo starzenia będzie zróżnicowane – do 2020 mediana zwiększy się o 2,3 lat (o 2,2 dla mężczyzn i 2,3 dla kobiet). W ciągu kolejnych 20 lat – do 2040 r. wyniki wskazują na znaczny wzrost wieku środkowego o 7,3 lata (o 7,0 dla mężczyzn i 7,6 dla kobiet). Przyrost mediany ulegnie

spowolnieniu w ostatnim dziesięcioleciu – do 2050 r. zwiększy się o 1,4 lat (o 1,1 dla mężczyzn i 1,4 dla kobiet).

Zmiany liczby i struktury ludności według funkcjonalnych grup wieku

Szczególne znaczenie z punktu widzenia rozwoju ekonomicznego mają zmiany jakich można się spodziewać na rynku pracy - w populacji osób w wieku produkcyjnym, jak również kształtowanie się wewnętrznej struktury tej grupy, czyli proporcji między ludnością w wieku mobilnym i niemobilnym. Uwagi poniżej dotyczą podziału na ekonomiczne grupy wieku zgodnie z prawnymi ramami przejścia na emeryturę obowiązującymi od 2013 r.

W prognozowanym okresie, w skali kraju, spodziewany jest pokaźny, ubytek ludności w wieku przedprodukcyjnym o 1,6 mln, szczególnie między 2025 a 2040 rokiem. Tylko w ciągu tych 15 lat liczba osób w wieku 0-17 lat zmniejszy się o ponad 1,2 mln. Znacznie mniejsze zmiany wystąpią w ciągu pierwszej i ostatniej dekady objętej prognozą.

Tabl.1. Zmiany stanów ludności w podziale na ekonomiczne grupy wieku (w tys.)

	2014-2015	2015-2020	2020-2025	2025-2030	2030-2035	2035-2040	2040-2045	2045-2050	2014=100
przedprodukcyjny	-29,0	-1,5	-126,5	-473,7	-394,4	-344,7	-175,3	-66,7	76,6
produkcyjny	-76,4	-557,9	-677,1	-130,2	-124,8	-331,2	-1 096,1	-1 361,4	81,9
mobilny	-96,7	-889,6	-1 176,2	-1 054,5	-849,3	-524,1	-268,2	-226,7	66,0
niemobilny	20,3	331,8	499,1	924,3	724,5	192,9	-827,9	-1 134,7	108,0
poprodukcyjny	101,3	480,4	556,4	183,1	-41,4	55,4	652,0	830,0	140,1

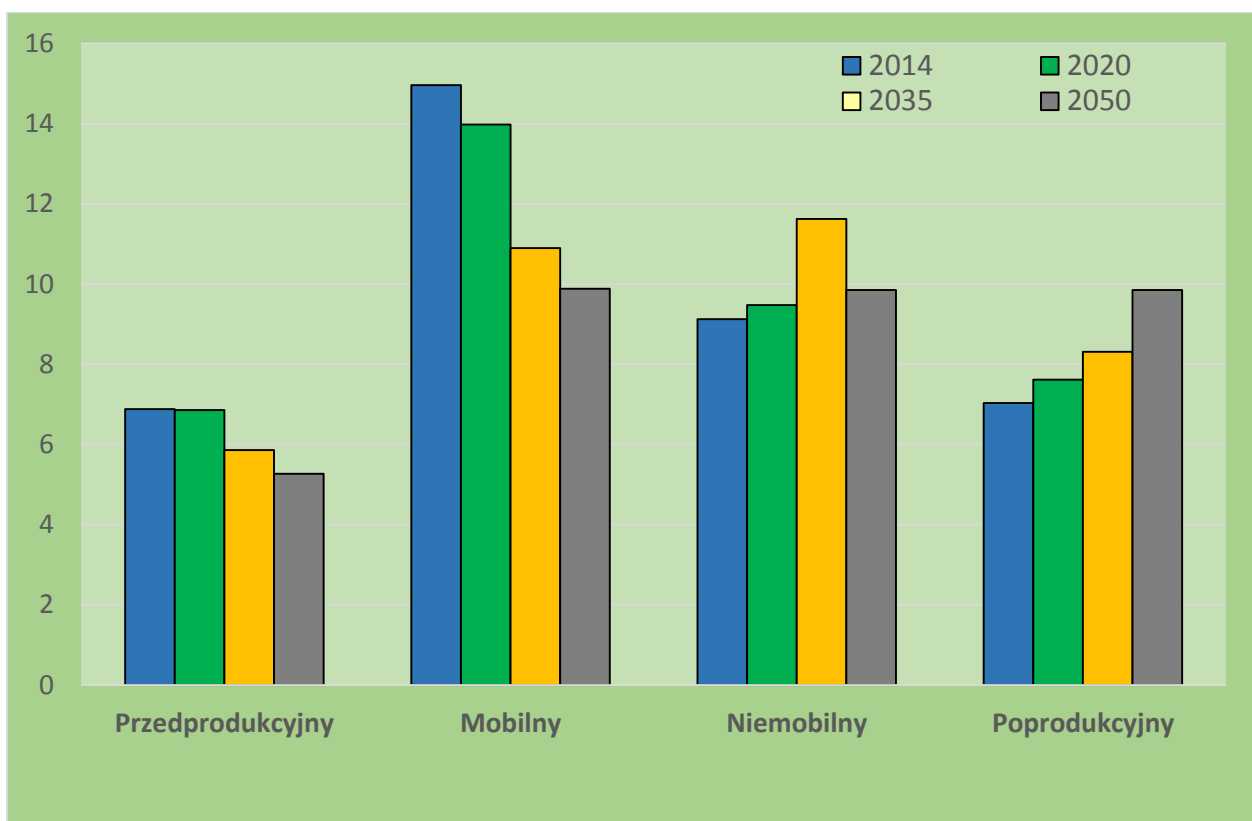
Podobne tendencje można zaobserwować w kształtowaniu się liczebności populacji w wieku produkcyjnym mobilnym, tj. 18-44 lat. Przez wszystkie lata prognozy, do 2050 r., spodziewany jest spadek wielkości tej populacji o około 5 milionów, przy czym znaczne zmiany – powyżej 200 tys. rocznie - wystąpią do 2031 r .

W kolejnych okresach, wśród ludności w wieku produkcyjnym niemobilnym i poprodukcyjnym, będą występowały zmiany rozmiarów populacji w obu kierunkach – przyrost lub niewielki ubytek. Liczba osób w wieku niemobilnym osiągnie wartości maksymalne pod koniec trzeciej dekady (11 845 tys.). W kolejnych latach aż do 2050 r. przewiduje się spadek liczebności tej subpopulacji i w 2050 r. liczba osób w wieku niemobilnym osiągnie poziom zbliżony do poziomu z roku wejściowego tj. 9854 tys.

Zmiany wielkości populacji osób w wieku emerytalnym w największym stopniu są „obciążone” falowaniem wynikającym z występowania w II połowie ubiegłego stulecia okresów wysokich urodzeń, a następnie ich spadku. Ogółem liczba ludności w wieku emerytalnym w Polsce wzrośnie z około 7 mln w 2014 r. do blisko 10 mln w 2050 r.

O ewolucji struktury ludności świadczą zmiany udziału każdej z grup w populacji ogółem. W 2014 r. zarówno osoby w wieku przedprodukcyjnym jak i poprodukcyjnym stanowiły nieco ponad 18% ludności. Pozostałe 63% to osoby w wieku produkcyjnym. W końcowym roku prognozy potencjalne zasoby pracy będą stanowiły 57% ludności, zaś istotna różnica wystąpi między populacjami w wieku nieprodukcyjnym – udział starszej z nich (w wieku poprodukcyjnym) będzie niemal dwukrotnie większy niż młodszej (w wieku przedprodukcyjnym). Relacje liczebne między opisanymi populacjami znajdują przełożenie na wielkość współczynników obciążenia demograficznego⁶. Obciążenie całkowite wzrośnie z 58 osób w 2014 r. do 77 w 2050 r., w tym osobami w wieku poprodukcyjnym zwiększy się z 29 osób na 50 w 2050 r.

Wyk.2. Ludność według ekonomicznych grup wieku w wybranych latach (w mln)

Urodzenia z przeszłości oraz przewidywane na kolejne lata prognozy, będą miały decydujący wpływ na strukturę ludności według wieku. Najbardziej interesującą grupę z uwagi na intensywność płodności będą stanowiły kobiety w wieku 25-34 lata, a także 35-39-letnie ze względu na odkładanie urodzeń, zwłaszcza drugiej i dalszej kolejności. Realizacja zamierzeń prokreacyjnych kobiet najmłodszych 15-19 letnich w niewielkim stopniu będzie oddziaływać na poziom urodzeń; podobnie jest w przypadku najstarszych kobiet, tj. w wieku 45-49 lat. Można

⁶ **Całkowity współczynnik obciążenia demograficznego** oznacza liczbę dzieci (0-14 lat) i starszych (65 lat i więcej) przypadającą na 100 osób w wieku 15-64 lat. Współczynnik składa się z dwóch mierników: współczynnika obciążenia demograficznego dziećmi oraz współczynnika obciążenia demograficznego osobami starszymi, które w liczniku mają odpowiednio liczbę dzieci 0-14 lat lub osób starszych 65 i więcej.

się natomiast spodziewać wzrostu udziału urodzeń wśród kobiet będących w wieku 40-44 lata. Proporcje między rocznikami najwyższej płodności, a pozostałymi będą istotnym czynnikiem determinującym liczbę spodziewanych urodzeń. Proces starzenia obejmie populację potencjalnych matek – do 2030 r. drastycznie obniży się odsetek kobiet 25-34 letnich (o ok. 10 p. proc.), a jednocześnie znacznie wzrośnie udział najstarszych, wśród zdolnych do prokreacji, roczników kobiet - w wieku 40-49 lat.

Przytoczone, wybrane wyniki prognozy ludności rezydującej można dokładnie prześledzić na interaktywnych wykresach zamieszczonych w załączonym skoroszycie „Prognoza rezydentów.xlsx”. Ponadto w kolejnych arkuszach znajdują się szczegółowe wyniki dla wszystkich lat prognozy według pojedynczych roczników wieku i płci (wraz z interaktywną piramidą wieku), 5-letnich i funkcjonalnych grup wieku oraz dodatkowo dla subpopulacji kobiet w wieku prokreacyjnym.